

חובֶּרֶת בֵּית-סְפָרִית בְּנוֹשָׂא: "הַלְכוֹת חֲנֻכָּה"

בֵּיתָה"ס הַתּוֹרָנִי
"אַהֲבַת תּוֹרָה"
אָדָם

לְהוֹרִים הַיְקָרִים!

חובֶּרֶת זוּ הִיא לָקֹט מִתּוֹךְ הַלְכוֹת חֲנֻכָּה. הַהֲלָכוֹת מְלַקְטוֹת בְּעֶשְׂרֵי מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַשְּׁלֵחַן עָרוּךְ וְהֵרֵם"א עַל חֶלֶק אֶרֶץ חַיִּים, הַלְכוֹת חֲנֻכָּה.
נַעֲשׂוּ שְׁנוּיִים בְּנִסּוּחַ הַהֲלָכוֹת כְּדֵי לְהַתְאִיֵּם לְצִבּוֹר הַלּוֹמְדִים הַצְעִירִים וְהַצְדִּיקִים שְׁלָנוּ...

אֲנוּ מְבַקְשִׁים מִכֶּם שְׁתַּלְמְדוּ עִם יְלָדֵיכֶם בְּשִׁבְתּוֹת אֶת הַהֲלָכוֹת הַמְסֻמָּנוֹת ב, וְשִׁתְּחַתְמוּ בַּמוֹצָ"ש לִיד הַהֲלָכָה הָאֲחֵרוֹנָה שְׁלִמְדָתָם.
שִׁימוּ לֵב, עֲצֹם הַלְמוּד שְׁלָנוּ הוּא הַמִּשְׁדֵּה הַנִּצְחוֹן עַל הַיְּנוּגִים! מִטְרַת הַיְּנוּגִים הִיְתָה "לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרָתָךְ", וְלָכֵן כָּל לְמוּד שְׁלָנוּ מוֹכִיחַ שְׁאֲנוּ אֶת תּוֹרַתְנוּ לֹא עֲזַבְנוּ וְלֹעוֹלָם לֹא נַעֲזֹב!

שְׁנֻנְזָה בְּקֶרֶב לְטֹהַר אֶת מְקוֹם מְקַדְשֵׁנוּ, לְחֹנֵף אֶת מִזְבְּחֵנוּ, וְלִהְיוֹת לִיק גְּרוֹת בְּחֻצּוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.

שְׁלָכֶם, צֹנֹת בֵּית הַסֵּפֶר.

הַלְכוֹת חֲנֻכָּה

א. בַּכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ מִתְחִילִים שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה. מִדּוּעַ אֲנוּ חוֹגְגִים אֶת חֲנֻכָּה?

בבית שני כְּשֶׁמָלְכוּ מַלְכֵי יוֹן הִרְשָׁעִים, הֵם גָּזְרוּ גְזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וּבָטְלוּ דָתָם וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת. וּפְשָׁטוּ יָדָם בְּמִמּוֹנָם וּבִבְנוֹתֵיהֶם וְנִכְנְסוּ לַהֲיָכָל וּפָרְצוּ בוֹ פְּרָצוֹת וְטָמְאוּ הַטְּהָרוֹת וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם וּלְחֻצוֹם לַחַץ גָּדוֹל. עַד שֶׁרָחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעָם מִיָּדָם וְהִצִּילָם וְגָבְרוּ בְּנֵי חֲשָׁמוֹנַי הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים וְהַרְגוּם, וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמָּאֲתֵימָּה שָׁנָה עַד הַחֲרָבָן הַשֵּׁנִי.

וּכְשֶׁגָּבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאֶבְדוּם, כ"ה בְּכֶסֶלּוֹ הָיָה, וְנִכְנְסוּ לַהֲיָכָל וְלֹא מָצְאוּ שָׁמֶן טְהוֹר בְּמִקְדָּשׁ, אֲלֹא פָךְ אֶחָד שֶׁהָיָה מִנַּח בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. וְלֹא הָיָה בוֹ לְהַדְלִיק אֲלֹא יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד. וְנִעְשָׂה גַם וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ גֵירוֹת הַמַּעֲרָכָה שֶׁמוֹנָה יָמִים עַד שֶׁכָּתְשׁוּ זֵיתִים וְהוֹצִיאוּ שָׁמֶן טְהוֹר. וּמִפְּנֵי זֶה הִתְקִינוּ חֻכָּמִים שֶׁבָּאוֹתוֹ הַדּוֹר שִׁיְהִיו הַיָּמִים הָאֵלּוּ שֶׁתַּחֲלֶתֶן בַּכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ יָמֵי שְׂמֻחָה וְהַלֵּל. וּמִדְּלִיקוֹן בֶּהֶן הַגֵּירוֹת בְּעָרֵב עַל פֶּתְחֵי הַבָּתִּים בְּכָל לַיְלָה וּלְיֵלָה מִשְׁמוֹנֵת הַלֵּילוֹת לְהִרְאוֹת וּלְגִלוֹת הַנֶּס. וְהוּא מִצְוָה מִדֶּרֶבֶנּוּ. וַיָּמִים אֵלּוּ הֵם הַנִּקְרָאִים חֲנֻכָּה כְּלוֹמֵר "חֲנוּ-כ"ה" שְׁבִיּוֹם כ"ה חֲנוּ מֵאוֹיְבֵיהֶם.

ב. צָרִיד לְהַזְהִיר מְאֹד בְּהַדְלָקַת גֵּירוֹת חֲנֻכָּה, וְאַפְלוּ עָנִי הַמֵּתִפְרֵגִס מִן הַצִּדָּקָה צָרִיד לְקַחַת שָׁמֶן וּלְהַדְלִיק.

ג. כִּמָּה גֵּרוֹת מְדֻלֵּיק? בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן מְדֻלֵּיק אֶחָד, מִכָּאן וְאֵילָף מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, עַד שֶׁבְּלִילָה הָאַחֲרוֹן יִהְיוּ שְׁמוֹנֶה, וְאַפְלוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יִדְלִיקוּ יוֹתֵר.

לְמִנְהַג הָאֲשָׁכְנָזִים: כָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית יִדְלִיק, וְיִזְהָרוּ לִתֵּת כָּל אֶחָד וְאֶחָד גֵּרוֹתָיו בְּמָקוֹם אֲחֵר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַכֶּכֶר כִּמָּה גֵּרוֹת מְדֻלֵּיקִים.

ד. אֵת גֵּר הַחֲנֻכָּה מַנִּיחַ עַל הַפֶּתַח הַסִּמּוּף לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים מִבְּחוּץ. אִם הַבֵּית פָּתוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, מַנִּיחוֹ עַל פֶּתָחוֹ. אִם יֵשׁ חֲצֵר לְפָנֵי הַבֵּית, מַנִּיחוֹ עַל פֶּתַח הַחֲצֵר. אִם הִנֵּה גֵר בֹּעֵלֶיהָ (קוֹמָה שְׂנִיָּה) שָׂאִין לוֹ פֶּתַח פָּתוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, מַנִּיחוֹ בַּחֲלוֹן הַסִּמּוּף לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. בְּשַׁעַת הַסִּפּוּךְ שָׂאִינוּ רִשְׁאֵי לְקַיֵּם הַמַּצּוֹה, מַנִּיחוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ.

ה. צָרִיף גֵּר אַחֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ (שְׁמֶשׁ), וְאִם יֵשׁ מְדוּרָה אֵין צָרִיף גֵּר אַחֵר.

ו. מַנִּיחַ אֵת הַגֵּר לְמַעֲלָה מִשְׁלוּשָׁה טַפָּחִים, וְאִם הַנִּיחַ מִתַּחַת לְשְׁלוּשָׁה טַפָּחִים יֵצֵא יְדֵי חוּבָה.

מַצָּה לְהַנִּיחוֹ לְמִטָּה מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים, וְאִם הַנִּיחוֹ לְמַעֲלָה מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים - יֵצֵא.

אם הניחו למעלה מעשרים אמה- לא יצא. אפילו לקחה כף דלוקה, והניחה למטה מעשרים אמה, לא יצא, כיון שההדלקה עושה מצוה (ובזמן ההדלקה היתה מעל עשרים אמה).

ז. מצוה להניח את הנר בטפח הסמוך לפתח משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חגכה משמאל ונמצא שהוא מקוץ במצוות. אם אין מזוזה בפתח, מניחו מימין.

ח. מדליקים ומברכים בבית הכנסת כדי לעשות פרסומי ניסא (פרסום הנס). אף אדם לא יוצא ידי חובת הדלקת נרות בכך, וצריך לחזור ולהדליק נרות בביתו.

ט. מדליקים נר חגכה רק לאחר שתשקע החמה. אם הוא טרוד יכול להקדים ולהדליק מפלג המנחה (שעה ורבע לפני צאת הכוכבים) ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק (שלא ילכו עוד אנשים ברחוב). וכך עושים בערב שבת שבתוך ימי חגכה, שאז חייבים להדליק קדם השקיעה.

י. שכח או הזיד ולא הדליק לאחר שקיעת החמה, צריך להדליק עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא בערך חצי שעה, שאז האנשים עוברים ושבים ויש פרסומי ניסא. לכן צריך לתת בה שמן בשעור של חצי שעה. ואם נתן בה שמן בכמות גדולה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר הזמן הזה, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר הזמן הזה.

לדעת האשכנזים: כיון שפזמן הזה מדליקים בתוך הבית והנרות נפלים לבני הבית, אין צריך להזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ובכל זאת טוב להזהר גם בזמן הזה.

אם בכל זאת עבר הזמן הזה ולא הדליק, יכול להדליק כל הלילה. אך אם עבר הלילה כבר לא יכול להדליק עבור הלילה שהפסיד. יא. כל השמנים והפתילות פשרים לגר חנכה, ובכל זאת שמן זית הוא מצוה מן המבחר. ואם אין שמן זית מצוי, מצוה בשמנים שאורן זך ונקי. ונוהגים במקומות רבים להדליק בגר של שעוה, כי אורן צלול כמו ששמן.

יב. אסור להשתמש בגר חנכה, ואפילו למנות מעות לאורו אסור. אפילו שמוש של קדושה, כגון ללמד תורה לאור הגר, אסור. ויש מי שמתיר בשמוש של קדושה.

ונוהגים להדליק גר נוסף (שמש), כדי שאם ישתמש לאור הנרות יהיה זה לאור הגר הנוסף, שהוא אותו שהדלק אחרון, ויניחנו מרחוק קצת משאר נרות המצוה.

יג. ההדלקה עושה את המצוה. לכן אם הגר פכה קודם שעבר זמן המצוה אינו צריך לחזור ולהדליקו.

יד. הדלקה עושה מצוה, ולכן צריך שידליק את הנרות במקום שבו הם אמורים להיות מנחים, כלומר בפתח הפונה לרשות הרבים. ואם הדליק את הנרות בפנים והוציאם אחר כך לחוץ, לא יצא ידי חובה (וילדעת האשכנזים נוהגים להדליק בתוך הבית), כיון שהרואה אומר: לצורכו הוא מדליק את הנרות. וכן אם מדליק את התנפכה ואוחזה בידו, במקומה, לא יצא, שהרואה אומר: לצרכו הוא אוחזה. טו. הדלקה עושה מצוה, ולכן עוד לפני שמדליק את הנר צריך שימתן בו שמן בכמות שתספיק לכל הזמן שצריך לדלק. אבל אם ברח והדליק ואחר כך הוסיף את השמן שצריך, לא יצא ידי חובתו. טז. אשה יכולה להדליק נרות תנפה ולהוציא את בעלה ידי חובה. כך לדגמה עושים כאשר הפעל לא נמצא בבית בזמן שבו צריך להדליק את הנרות. יז. המדליק בלילה הראשון מברך שלוש ברכות: להדליק נר תנפה, ושעשה נסים, ושהחנינו. אם לא ברח שהחנינו בלילה הראשון, מברך בלילה השני או בשניזכר. יח. מהלילה השני ואילך מברך שתי ברכות: להדליק, ושעשה נסים. ויברך כל הברכות לפני שיתחיל להדליק. יט. אחר שהדליק, אומר: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו'.

כ. יתחיל להדליק בלילה הראשון בַּבַּר הַיּוֹתֵר יָמָנִי. בלילה השני בפְּשִׁיּוּסִיף בַּר אֶחָד סָמוּךְ לוֹ יתחיל ויבָרֵךְ עַל הַנוֹסֶף, וְשֶׁהוּא יוֹתֵר שָׁמְאָלִי, כְּדִי לַפְנוֹת לַיָּמִין. וְכֵן בלילה השְּׁלִישִׁי בפְּשִׁיּוּסִיף עוֹד אַחֵר סָמוּךְ לַשְּׁנֵי גֵרוֹת הָרְאשׁוֹנִים, יתחיל בַּנוֹסֶף ובו יתחיל הַבְּרָכָה, וְאַחֵר כֹּךְ יִפְנֶה לַצַּד יָמִין, וְכֵן בְּכָל לֵילָה. נִמְצָא שֶׁתָּמִיד מְבָרֵךְ עַל הַנוֹסֶף וְשֶׁהוּא מוֹרָה עַל הַנֶּס, וְשֶׁהָרִי בְּתוֹסַפַּת הַיָּמִים נְתוּסָף הֵנֶס.

כא. אַכְסֵנְאִי (אוֹרֶחַ) שָׁאִין מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, צָרִיךְ לַתַּת פְּרוּטָה לְבַעַל הַבֵּית לְהַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בַּשָּׁמֶן וְשֶׁל גֵּר חֲנֻכָּה, וְאִם יֵשׁ לוֹ חֶדֶר לְעַצְמוֹ, צָרִיךְ לְהַדְלִיק בְּפִתְחוֹ.

כב. קָטָן וְשֶׁהֵגִיעַ לַחֲנֻכָּה צָרִיךְ לְהַדְלִיק.

כג. הַנוֹתֵר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִן הַשָּׁמֶן הַצָּרִיךְ לְשַׁעוֹר הַהַדְלָקָה, עוֹשֶׂה לוֹ מְדוּרָה וְשׁוֹרְפוֹ בַּפְּנֵי עַצְמוֹ, וְשֶׁהָרִי הַקָּצָה לְמַצּוֹתוֹ.

כד. בְּעֶרֶב שַׁבָּת מְדַלִּיקִין גֵּר חֲנֻכָּה תַּחֲלָה וְאַחֵר כֹּךְ גֵּר שַׁבָּת.

כה. בְּלֵיל שַׁבָּת צָרִיךְ לָשִׂים מִשְׁהוֹ שִׁיחֲצִץ בֵּין הַגִּירוֹת לַפֶּתַח, כְּדִי שֶׁהָרוּחַ לֹא תִכְבֶּה אֶת הַגִּירוֹת כְּשֶׁפּוֹתַח אֶת הַדֶּלֶת.

כו. כָּל שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה אוֹמֵר עַל הַנֶּסִּים בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן וּבִתְפִלָּה. אִם לֹא אָמַר, אֵין מְחַזְרִין אוֹתוֹ.

כז. כָּל שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה גּוֹמְרִין אֶת הַהֶלֶל.